

УДК 821.161.2

Пінігіна Юлія Геннадіївна
(Мелітополь, Україна)

ТВОРЧИСТЬ І. АНДРУСЯКА: РОЗКРИТТЯ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ МИНУЛОГО, СЬОГОДЕННЯ Й МАЙБУТЬОГО У ТВОРАХ ПИСЬМЕННИКА

Анотація. У статті акцентується увага на творчості І. Андрусяка. Наголошується на наявності у художніх творах письменника культурно-історичних подій минулого, сьогодення й майбутнього. Митець не байдужий до представлення в художній літературі категорій прекрасного, осмислення власного бачення сучасної літератури.

Ключові слова: культурно-історичні події, сучасна література, художня творчість, літературна діяльність.

Pinigina Julia
(Melitopol, Ukraine)

CREATIVITY OF I. ANDRUSYAK: DISCLOSURE OF CULTURAL AND HISTORICAL EVENTS OF THE PAST, PRESENT AND FUTURE IN THE WRITER'S WORKS

Abstraction. The article focuses on the work of Ivan Andrusyak. There is a presence in the writer's works of art of the cultural and historical events of the past, present and future. The artist isn't indifferent to the representation in the imaginative literature of the category of beauty, the comprehension of particular vision of modern literature.

Key-words: cultural and historical events, modern literature, artistic creativity, literary activity.

Пинигина Юлия Геннадьевна
(Мелітополь, Україна)

ТВОРЧЕСТВО И. АНДРУСЯКА: РАСКРЫТИЕ КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИХ СОБЫТИЙ ПРОШЛОГО, НАСТОЯЩЕГО И БУДУЩЕГО В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ПИСАТЕЛЯ

Аннотация. В статье акцентируется внимание на творчестве И. Андрусяка. Делается акцент на наличие в художественных произведениях писателя культурно-исторических событий прошлого, настоящего и будущего. Писатель не равнодушен к представлению в художественной литературе категорий прекрасного, осмысления собственного видения современной литературы.

Ключевые слова: культурно-исторические события, современная литература, художественное творчество, литературная деятельность.

Українська література к. ХХ – поч. ХХІ ст. привертає увагу літературознавців та критиків. Серед великої кількості письменників

означеного періоду актуальністю користуються ті, розквіт творчості яких припадає на початок 90-х років ХХ століття. Це можна пояснити цілою низкою пріоритетних напрямів кінця ХХ століття, зокрема осмислення сучасного літературного процесу, розширення тематики, проблематики, розкриття авторського бачення сучасного літературного процесу, а також формування нового типу особистості з внутрішніми переживаннями, індивідуальним стилем.

До української літератури к. ХХ – поч. ХХІ ст. слід віднести І. Андрусяка, творчість якого репрезентує розкриття культурно-історичних подій минулого, сьогодення й майбутнього. У художніх творах письменник постійно шукає вічні життєві цінності, осмислює життєві проблеми, експериментує в жанровому означенні.

Творчу спадщину І. Андрусяка неодноразово досліджували визначні вчені, критики, літературознавці. Зокрема сьогодні читачам відомі критичні праці Є. Барана, В. Виноградова, В. Даниленка, Н. Лебединцевої, Ю. Логвиненко, І. Старовойт. Однак, не можна говорити про те, що творчість І. Андрусяка, зокрема його поетичні твори, є повністю дослідженими. Саме тому дана проблема є актуальною та потребує ретельного аналізу з огляду на новаторський підхід письменника у трактуванні ним сучасних аспектів дійсності.

Досліджуючи творчість І. Андрусяка слід навести слова письменника, якими він пояснює свою причетність до літературного угруповання «Нова дегенерація» та його розуміння внеску та значення означеного літературного гуртка: «...літгурт «Нова дегенерація» виглядав дещо осібно в контексті тогочасних українських літературних угруповань... десь приблизно 1995-го року літ гурт перестав існувати – адже доводити що-небудь можна лише тоді, коли в тому є потреба... «Нова дегенерація» до середини дев'яностих виконала свою місію» [2, с. 463].

І. Андрусяка можна назвати яскравим представником літературного угруповання «Нова дегенерація». Він є автором великої кількості поетичних збірок, прозових творів. Неодноразово творчість письменника була предметом дослідження критиків, літературознавців, науковців. Не можна говорити про те, що у наукових статтях дослідники повністю репрезентували творчість І. Андрусяка. Це були переважно поодинокі дослідники, які стосувалися певних аспектів його творчості. Іноді творчість Андрусяка розглядається в контексті інших представників 90-х років ХХ століття.

На початковому етапі свого розвитку члени літературного угруповання «Нова дегенерація» друкували свої твори в газеті «Західний кур'єр», а згодом почали випускати збірники поетичних творів під назвою «Нова дегенерація». Члени літературного гуртка «Нова дегенерація» у тому числі й І. Андрусяк, намагались модернізувати художню свідомість, вони постійно оновлювали художнє слово, мистецтво, уникали елементів соцреалізму, експериментували з формою художніх творів, знаходили нові теми для розкриття її сутності та показу індивідуального стилю.

Не слід забувати тут про потік свідомості, цитацію, пластичність, а також наявність у поетичних творах великої кількості різноманітних асоціативних рядів. У цьому контексті Н. Лебединцева наголошує: «література перестав

повчати і виховувати, починаючи натомість правильно формулювати питання, шукати на них відповіді... і вже не висвітлює, не характеризує, не описує – вона аналізує й деструктує [5, с. 56].

Для творів І. Андрусяка є характерним дотримання класичних канонів, велика жанрова варіація, інтерпретація існуючих фактів та відкритість текстів. Зрозуміло, що це дозволяє говорити нам про вплив представників літературного гуртку «Нова дегенерація» на наступне покоління, оскільки через твори мистецтва розкривається світогляд їх автора.

Творчість членів літературного угруповання «Нова дегенерація» майже повністю суперечила письменникам – постмодерністам. В основу їх творчості лягла гіпотеза про прагнення відродити віру, як основу життя. Вони відмовлялись від соціальної заангажованості, прагнучи до відтворення власної позиції, миттєвого вибору.

У поетичному доробку І. Андрусяка можна помітити трансформацію функцій автора і персонажа. Іноді важко збагнути, хто говорить до читача: автор чи персонаж, оскільки письменник повністю розчиняється у своєму творі. Такої ж думки дослідниця О. Поліщук [6, с. 7].

На думку І. Ципедрюка творчість І. Андрусяка є самобутньою. У продовж своєї літературної діяльності він змінював свої пріоритетні позиції: «Іван Андрусяк з чистого лірика, народженого на благословенній косовській землі, вносить у свою творчість різний ступінь деструктивності – поезія якого стає на диво гарною і стриманою» [7, с. 12].

На думку дослідника І. Бойчука І. Андрусяк в основу художніх творів закладає модерністські елементи, оскільки у його поетичних віршах можна побачити відображення автором внутрішнього світу ліричного героя. Однак трансформація художнього сприйняття автором реальної дійсності призвела до того, що І. Андрусяк почав активно вплітати у канву своїх творів постмодерністські елементи, у тому числі цитати, інтертекст, гіпертекст [3, с. 114]. Згодом наголошує дослідник, у творчості І. Андрусяка домінують елементи постмодернізму на змістовому та формотворчому рівні. Тут як приклад можна назвати такі поетичні твори І. Андрусяка: «Часниковий сік», «Повернення в Галапагос», «Отруєння голосом» [3, с. 114].

На думку К. Борисенко творчість І. Андрусяка вирізняється з-поміж інших. Аналізуючи його творчість, літературознавці наголошують на ритмічності, фонетичному та лексичному рівнях, які мають важливе значення. За допомогою таких елементів можна краще засвоїти головну думку творів митця «мовні засоби, використані в поетичному тексті, є невід'ємною частиною процесу творення образу. Закладені в слові, реченні, вони точно відтворюють сюжетні перипетії й сприяють втіленню авторського задуму, довершуючи цілісну картину тексту» [4, с. 36].

У ранньому періоді розвитку літературної діяльності І. Андрусяка помітні елементи автобіографізму. Письменник звертається до культури гуцульського краю, подає песимістичний та піднесено-оптимістичний настрій. Взагалі творчість І. Андрусяка має специфічне поетичне бачення. Автор подає риторичні запитання, філософські роздуми. Інколи І. Андрусяк надає читачам права на домірковування фіналу поетичного твору. Він ставить крапку на тому, що домислювати не потрібно, та й не варто.

У поетичній спадщині І. Андрусяка є більше десяти збірок, які вирізняють його з-поміж інших митців. До найвідоміших можна віднести «Депресивний синдром» (1992 р.), «Сад перелітній» (2001 р.), «Часниковий сік» (2004 р.), «Храбуст» (2006 р.), «Неможливості мови» (2011 р.), «Книга трав, дерев і птахів» (2013 р.). Слід наголосити на тому, що тематика зазначених збірок вельми різноманітна. Серед пріоритетних домінант поетичних творів І. Андрусяка слід назвати: філософічність, символіку, метафоричність, інтелектуалізація письма, мовна орієнтація текстів.

Збірку поезій «Депресивний синдром» відносять до ранньої творчості письменника. Час виходу книги 1992 рік. У поетичній збірці автор подає мотиви кохання, філософські роздуми про сенс буття, розкриває роль поетичного слова. Цікавими у поетичних творах письменника є думки автора з приводу протиріччя часу та внутрішні конфлікти між людьми різного соціального становища. Досить часто І. Андрусяк звертається у поезіях до біблійних сюжетів, образів, мотивів. Саме в них він відшукує певні причини сучасної духовно-моральної сутності особистості. У середину поетичних творів автор закладає депресію, відчай, біль душі, втрату віри в певні цінності. Цикл поетичних творів під назвою «Депресивний синдром» розкриває проблему внутрішньо-особистих конфліктів. Часто у поезіях І. Андрусяк наголошує на тому, що: «я винен / вина моя / / стиснена в правій руці / я винен у тому, / що я не подібний на себе» [1, с. 37].

У зазначених рядках автор вказує на певну гру слів, яка приводить до змін, які поступово змінюють манеру письма І. Андрусяка, а також впливають на його тематику. У цілому, поетична збірка І. Андрусяка «Депресивний синдром» містить песимістичний настрій. Однак, слід акцентувати увагу на тому, що вивчати творчість сучасних письменників можна самостійно за допомогою електронних засобів навчального призначення, про що неодноразово вказують дослідники Т. Шарова та С. Шаров [9, с. 290]. Це дозволить уникнути песимістичного настрою і добре сприйняти поезію чи прозовий твір, прослухавши аудіо, переглянувши відео постановку.

Поетична збірка І. Андрусяка «Депресивний синдром» містить ряд творів, які є певним відголоском на події, що відбуваються у суспільстві ХХ століття, зокрема у 90-х рр. ХХ ст. Так, наприклад, у поезії «Геометричне» письменник переосмислює за допомогою метафор геометричну символіку. Автор на сторінках твору намагається подати власне ставлення до подій, які відбуваються в Україні після здобуття нею суверенності. І. Андрусяк використовує тут геометричні фігури на зразок круга, паралелограма, конуса, які за символікою означають згоду та розвиток держави. Тут можна помітити, що автор націлює на стабільність в країні, цілеспрямованість у її розвитку, а також визначеність, що досягається на думку автора, за допомогою опису квадрата:

А ми поволі падали в траву,
Підклавши сон під голови патлаті.
І так виразно, ніби наяву,

У нас в очах світилися квадрати [1, с. 18].

Духовно-моральне бачення автора помітно зринає на сторінках поетичних творів в збірці «Депресивний синдром». Сучасне морально-духовне

зубожіння людства розкрито І. Андрусюком у вірші «Легко ніби помахом крила». Творчість І. Андрусюка здебільшого можна порівняти із творчістю зарубіжних представників. У самостійній діяльності студенти-філологи та всі зацікавлені особи можуть співвіднести творчість зарубіжних митців та сучасних українських представників художньої літератури. Це дозволить у розрізі порівняльного аналізу виокремити спільні та відмінні риси творчості письменників [8, с. 305]. Компаративний аналіз у такому випадку слід починати з огляду конкретного періоду та особливостей літературного напрямку.

Модерністська та постмодерністська концепція у творах І. Андрусюка помітна уже у ранній його творчості. Головною особливістю поетичної збірки «Депресивний синдром» є символізм, образність, метафоризація, суб'єктивізм. Письменник удосконалюючи власну манеру письма, намагався відмовитися від попередніх ідеологій, іронічно розкриваючи реальний світ. Власну позицію автор відтворив за допомогою діалогічного та монологічного мовлення, представляючи песимістичний, а іноді депресивний настрій.

Отже, поетична збірка «Депресивний синдром» І. Андрусюка містить біблійні мотиви, легенди, античні міфи і образи. Власні думки автор передає за допомогою філософії, що дозволяє у результаті мати шедевр лірики. Мовна організація творів письменника вражає прагматичними нормами, бо мистецтво використовує правильність живання розділових знаків, написання власних імен та істот з великої літери, оскільки за мету вбачає змістове наповнення, а не прагматичність чи правильність написання.

Переоцінка попереднього літературного досвіду вплинула на становлення індивідуального стилю І. Андрусюка як митця слова, оскільки у його творах можна помітити риси постмодернізму та модернізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусюк І. Депресивний синдром / Іван Андрусюк // Нова дегенерація. – Івано-Франківськ: Перевал, 1992. – С. 11 – 42.
2. Андрусюк І. Сучасна українська література кінця ХХ – початку ХХІ ст.: хрестоматія / Іван Андрусюк. – К.: Школа, 2006. – 463 с.
3. Бойчук І. Двовекторність поетичної творчості Івана Андрусюка (на основі поетичної збірки «Депресивний синдром») / Іван Бойчук // *Studia methodologicala*. – Вип. 26. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – С. 112 – 115.
4. Борисенко К. «...І слів несли» («Істинність слова» в поезії Івана Андрусюка) / Катерина Борисенко // *Кальміус*. – 2002. – № 1 – 2 (17 – 18). – С. 36 – 39.
5. Лебединцева Н. Сучасна українська література: навчальний посібник / Наталія Лебединцева. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 104 с.
6. Поліщук О. Автор і персонаж в українській новітній прозі / Олена Поліщук. – К.: ПЦ «Фоліант», 2008. – 176 с.
7. Ципердюк І. «Нова дегенерація»: невдалі спроби тотальної втечі / Іван Ципердюк // *Сучасність*. – 1996. – № 3 – 4. – С. 12 – 14.
8. Шаров С. В. Електронний підручник історія зарубіжної літератури ХVII–ХVIII ст. у самостійній діяльності студентів-філологів / С. Шаров, Т. Шарова

// Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2011. – №. 3. – С. 304–311.

9. Шарова Т. М. Використання електронного засобу навчального призначення під час викладання історії української літератури / Т. М. Шарова, С. В. Шаров // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Випуск 39. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. – С. 290 – 296.